

Одахн бидн Хар Газрин идгт бääх Элст балгьсна колхозмудин малин үвлзньгин бääр халадж шүүввдн. Хар Газрин идгт малтагъан ирдж бу- усн хөөчирин бригаде эргэд. малд йовх улсела күүндхлā, эдн цуг малан үвлзньгас бүри-бүти, таргын-цад- хлнь гаргъхин төлā цуг күчн-чидл- ан нөөлгө кōдлдж йовхнь ил үзгднā. Малин хаша-хааце болн малчир бääх гермүд яслгьнд үлдсн альк-нег дуту- дундсан эврā бийсиннь чидлār эс уурулджах хөөчирин бригаде үзгдхш.

Ода нам Хар газрин бийднь зәрм өрүнднь кирү бāәнсь үзгднā. Эннь үвл бōрдād ирчкенā темдг. Болв Элст балгьсна колхозмудин гардачир үвлд белдлгьан түргдүлдж йовхш.

Үвлд белдлгьнā кōдлмш эклād кесг цаг болдж йовна. Эн төрин тус- кар балгьсна колхозмудин правлень- сār, дакад балгьсна Советин күцāгч комитетд чигн кесг дакдж күүндгдлā. кесг хургуд чигн болла. Кедү цаасн бичгдсн болх, кедү үг келгдсн болх —эн туст тоогьинь авхд күчр мөн. Ода үвлд белдлгьнā тускар күүндād керг уга эс болхий, юньгад гихлā, эн төрār болм чигār келгддж одсмн. Ода энүнд (үвлд белдлгьнд) ил кōд- лмш кергтā.

Түрүн болдж балгьсна, Ленинā не- ртā колхоз авад халāй. Эн колхоз Хар газрт үвлзх хōн болгьндан 1,12 центнер шүрүн хот белдсн бāәнā. Мал үвлзх бāәриүр зōөгдх өвснās зугл 73 процентнь зōөгдсмн. Кермд- жән шинās 4 кошар тосхгдхиг тоол- хла, тер бийнь гурвн кошар дутджа- на. Колхозар 8 кошар ясгадад уга бā- āнā.

Колхозин гардвр хōддāн худгудас болн артескважинās услх саната; 6 худгуд боли 9 скважин бāәнā. болв худгуднь ода бийнь цеврлгдād уга. Газа киитрād хая-хаядан усн кōрч одна, худгуд кезā белдлгьхнь медгд- жāхш.

Сталинā нертā колхоз үвлд белд- лгьан бас төгскād уга бāәнā. 2 кошар тосхгдджана. 6 баз болн 2 кошар дутджана. Эн колхозин нег сāнь — малин бāәриүр зōөгдх зөвтā өвснāsн 95 процентинь зōөгчсн бāәнā. «Стра- на Советов» колхозин ах хөөчир Рвачевин, Куликовин кошармудар нег чигн скирд өвсн зōөгдād уга. Омн үзгин участкад бāәх хойр кошарур өвсн бас зōөгдджāхш.

«Победа» колхоз Хар газрт үвлзх хōн болгьндан 2, 05 центнер өвс бе- ддж, эн тустан «Победа» колхоз бал- гьсна наадк колхозмудас невчк деер. болв энүнā малин хаша-хаацень болн хөөчир бāәх гермүднь күшцдан белд- гдād уга йовна. Энүнд 2 кошар хөө- чирин 2 гер тосхх кергтā.

Балгьсна колхозмудар хōдт иску- ственин кōг тавлгьнā, нег үлү хуц- гуд асрдж белдлгьнā кōдлмш темдг- лā сāәнār келгджәнā гиж келдж бо- шго. Искусственин кōг тав- лгьнā, хуцмуд асрлгьна боли сперм белдлгьнā зоотехническ зааврсакал кесг саамдан эвдлгнā.

Үлгүрнь, Сталинā нертā колхозин ах хөөчир М. Т. Ануфриенков, А. А. Брежневан пунктсар кōгнь тавгдлжāх нāәднр хōд зугл неджād дакдж тār- гднā. Тохмта хуцмудт бндг болн үсн бōгдхш, эн учрар үлгүрнь сāн тохмин 1327 нөмертā хуц чинртā сперм бōгнā. С. М. Щепинā пунктд кōгинь тавхд хōд бāрдг күн уга. Хōдт искусственин кōг тавлгьндан октябрин 15-с авн орсн Б. Сопляковин бригадт зугл гу- рвн күн кōдлжәнā.

«Страна Советов», «Победа» кол- хозмудин хōддин искусственин кōг та- влгьнā пунктсар тедү мет дуту-ду- де бас бāәнā. Дакад балгьсна цуг кол- хозмудар хōдт хот бōлгьнд кергтā рештакс боли кормушкс ода бийнь тату.

Ленинā нертā колхозин 8 отар хōн Хар газрин идгүр хургьтагъан хамдан ирдж. Иим йовдл Сталинā не- ртā колхозд бас бāәнā. Энд бāәх хөө- чирин бригаде цугтан гишньг кōдлх улсар күшцдан теткгдād уга.

Балгьсна колхозмудар үвлд белд- лгьн боли хōдт искусственин кōг та- влгьн тиим дуту-дундтагъар йовлгьн — партин балгьсна комитетин, бал- гьсна Советин күцāгч комитетин тод- рха биш гардврин, нег үлү КПСС-н балгьсна комитет, эдл-ахун гардач- ирин туст келгдх некврāн сулдхсна аш болджана.

Декабрьт КПСС-н ЦК-н Пленум болхмин. Эн Пленум секгдх бдр күртл мал үвлзүллгьнā белдврт боли хōдт искусственин кōг тавлгьнд бāәх дуту-дундсан түргār уурулдж эдл- ахун эрки чинртā эн төрмүдиг үзмд- жтā сāәнār күцālгьн — балгьсна колхозмудин ах кергнь болджана.